

Từ trái sang: Phạm Duy Tốn, Phạm Quỳnh và Nguyễn Văn Vĩnh chụp tại Paris 1922. Ảnh: hopham.net

Nhà văn Nguyên Ngọc:

PHẠM QUỲNH LUÔN ƯU TƯ CHO SỰ PHÁT TRIỂN CỦA DÂN TỘC

Đọc cuốn sách Phạm Quỳnh - Tiểu luận viết bằng tiếng Pháp gồm những bài diễn thuyết, những bài báo ông viết bằng tiếng Pháp từ 1922 đến 1932, người ta không khỏi ngỡ ngàng trước một trí tuệ uyên bác, một tấm lòng đau đáu về số phận dân tộc và những áng văn tuyệt vời sang trọng. Tham gia chuyển ngữ các tác phẩm của Phạm Quỳnh là các dịch giả tên tuổi Nguyên Ngọc, Phạm Toàn, Nguyễn Xuân Khánh, Ngô Quốc Chiến, Phạm Xuân Nguyên. Cuốn sách vừa được Nhà xuất bản Tri thức và Trung tâm Văn hoá & Ngôn ngữ Đông Tây ấn hành. Dưới đây là một vài chia sẻ của nhà văn Nguyên Ngọc về Phạm Quỳnh và những tiểu luận của ông.

Vì sao ông nhận lời tham gia dịch các tiểu luận tiếng Pháp của Phạm Quỳnh?

Phải nói thế này: đầu thế kỷ 20, do những điều kiện lịch sử nhất định mà nước ta xuất hiện một số nhân vật văn hoá rất quan trọng, đó là Phan Khôi, Nguyễn Văn Vĩnh, Phạm Quỳnh và một số người khác nữa. Nhưng một thời gian dài do hoàn cảnh chưa cho phép mà chúng ta chưa tìm hiểu được họ. Bây giờ, trước yêu cầu của sự phát triển, đã đến lúc chúng ta cần nhìn nhận lại để đánh giá họ đúng đắn hơn, để thấy được những giá trị mà những nhân vật ấy và tác phẩm của họ để lại.

Riêng với Phạm Quỳnh, những xáo động lịch sử đã đem đến cho ông một số phận uẩn khúc, nên một thời gian dài chúng ta không nói đến hoặc là đánh giá thấp ông. Tôi đã tiếp xúc với tác phẩm quốc văn Thượng Chi văn tập của Phạm Quỳnh và sau đó tôi cũng được biết là ông còn có rất nhiều những tiểu luận viết bằng tiếng Pháp. Nếu dịch được các tiểu luận đó thì chúng ta sẽ hiểu ông toàn diện hơn. Nói thật là tôi rất cảm phục khi đọc các tiểu luận tiếng Pháp của Phạm Quỳnh: ông đã viết một thứ văn cực kỳ sang trọng, sáng sủa. Các tiểu luận này cùng với những tác phẩm tiếng Việt đã đặt ra những vấn đề bao quát về dân tộc, văn

“HUYNH ĐỆ” - NỖI ĐAU QUÁ KHỨ, BI KỊCH HIỆN TẠI

Nhà văn Dư Hoa

Gần đây, mảng văn học trên báo chí Trung Quốc nói nhiều đến cuốn tiểu thuyết *Huynh đệ*, tác phẩm mới tâm đắc của Dư Hoa, một nhà văn đầy cá tính và được xem là tài ba bậc nhất văn đàn Trung Quốc đương đại. Nói về cuốn sách của mình, nhà văn được giới phê bình Trung Quốc đánh giá là người “*kế thừa và phát triển tinh thần Lão Tấn tiêu biểu nhất*” này tiết lộ đây là “*chuyện kể về một thế kỷ*”. Thế kỷ ấy có “*đại cách mạng văn hóa*” với số phận thê thảm và thời hiện đại với luân lí đảo điên, gấp gáp, buông thả. Năm 2003, trả lời phỏng vấn tại Đại học Iowa, Hoa Kỳ, Dư Hoa bộc bạch: “*Tôi nghĩ thế hệ tôi nếm trải nhiều điều hơn thế hệ khác. Giờ 43 tuổi tôi thường cảm thấy tôi có tâm hồn của ông già một trăm tuổi*”. Dem Trung Quốc so sánh với Châu Âu, Dư Hoa phát hiện: “*Một người phương Tây phải sống bốn trăm năm mới trải qua hai thời đại khác nhau một trời một vực, nhưng người Trung Quốc chỉ cần bốn mươi năm*”.

Nhà văn Dư Hoa sinh 1960 tại Hàng Châu, bắt đầu viết vào khoảng 1983 sau khi hành nghề nha sĩ 5 năm. Cùng được Chính phủ Pháp trao Huân chương kỵ sỹ, nhưng không ồn ào như Mạc Ngôn khi đến Việt Nam, cũng không xôn xao báo giới như Cây không gió của Lý Nhuệ, Dư Hoa được biết

hoá, về sự va chạm giữa hiện đại và quá khứ, giữa phương Đông và phương Tây. Từ đó ông tìm con đường cho sự phát triển của văn hoá Việt Nam. Và những vấn đề ông đặt ra đến nay vẫn rất thời sự. Vì thế mặc dù bận rộn nhưng tôi rất hứng thú tham gia dịch tác phẩm của ông.

Điều gì ở Phạm Quỳnh khiến ông trân trọng nhất?

Tôi cứ nghĩ mãi vì sao đầu thế kỷ 20 chúng ta lại có một lớp người khổng lồ. Họ thực sự là những con người đa văn hoá. Như Phạm Quỳnh, một trí tuệ uyên thâm, ông hiểu sâu sắc văn hoá phương Đông, ông bàn về Khổng Tử, Mạnh Tử, Mặc Tử, về Phật giáo rất minh triết. Cũng như Nguyễn Văn Vĩnh, Phan Khôi và lớp người thời của ông, Phạm Quỳnh tự học mà chiếm lĩnh văn hoá phương Tây rất cơ bản. Ông đã dùng văn hoá phương Tây để soi chiếu, nhìn ra chỗ mạnh yếu của văn hoá phương Đông và ngược lại, bằng sự thấu triệt văn hoá phương Đông và văn hoá Việt, ông chỉ ra được những cái căn bản của văn hoá phương Tây và đặt vấn đề dân tộc ta nên tiếp nhận văn hoá phương Tây như thế nào. Hiện giờ ta không có Đông mà Tây thì cũng lôm bôm. Phải làm như thế nào để trở lại với văn hoá phương Đông và học lại phương Tây từ gốc, để có

thể tiếp nhận những cái mới mà không chấp vá chính là vấn đề của chúng ta hiện nay.

Về nhân cách, con người, tôi thấy rõ ràng Phạm Quỳnh là một nhân cách văn hoá lớn, một người hết sức tha thiết yêu dân tộc, ưu tư cho sự phát triển của dân tộc.

Cuốn sách này ra đời có ý nghĩa như thế nào, thưa ông?

Tôi đánh giá cao việc Nhà xuất bản Tri Thức và Trung tâm Văn hoá & Ngôn ngữ Đông Tây ấn hành cuốn sách này. Thứ nhất là nó trả lại sự công bằng. Thứ hai là nó có ý nghĩa cập nhật: đầu thế kỷ 20, những nhà văn hoá như Phạm Quỳnh đã đặt ra nhiều vấn đề cho sự phát triển quốc gia, dân tộc, nhưng do chiến tranh và các hoàn cảnh lịch sử khác mà việc đó bị đứt đoạn. Giờ ta lại đối mặt với những vấn đề đã đặt ra và lẽ ra giải quyết cách đây một thế kỷ. Ta có thể tìm kiếm ở đây những ý kiến tham khảo, tạo những nền tảng cho việc giải quyết những vấn đề dân tộc và phát triển hôm nay. Đây là một cuốn sách thực sự có ích.

Xin cảm ơn ông!

Nguyễn Hoàng Diệu Thủy (thực hiện)